การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Learning Management Based on Situated Learning Theory to Enhance Geographic Capabilities of Upper Secondary Students

ชลธิดา ดวงงามยิ่ง,[*] และอุบลวรรณ ส่งเสริม[**]

Chontida Doungngamying, and Ubonwan Songsern

Received: February 27, 2025 Revised: April 19, 2025 Accepted: May 2, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ และ 2. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ จำนวน 3 แผน 2) แบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์เป็นแบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสามารถทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ อยู่ในระดับดีมาก และ 2. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ความสามารถทางภูมิศาสตร์, ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

[*] ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์

Educational Supervisor, Prachuap Khiri Khan Secondary Educational Service Area Office

[**] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Assistant Professor, Dr., Faculty of Education, Silpakorn University

Corresponding Author: adithnoch@gmail.com

Abstract

This research is an experimental study using a single sample group design. The objectives were: 1. to examine the geographical capabilities of Mathayom 5 students after learning through a process based on situated learning theory, and 2. to study the satisfaction of Mathayom 5 students toward learning management based on situated learning theory. The sample group in this research consisted of 32 students from Mathayom 5/2 at Prachuap Wittayalai School, academic year 2024. The research instruments included: 1) three learning management plans based on situated learning theory, 2) a geographical capability assessment consisting of 6 subjective questions, and 3) a student satisfaction questionnaire using a 5-level rating scale with 14 items. Data analysis employed mean (M) and standard deviation (S.D.)

The results found that: 1. The geographical abilities of Mathayom Suksa 5 students after learning through Situational Learning Theory were at a very high level. And 2. The satisfaction of Mathayom Suksa 5 students towards the learning management using Situational Learning Theory was at the highest level.

Keywords: Learning Management, Geographical Abilities, Situational Learning Theory

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาทั่วโลก กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาเชิงพื้นที่ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในชุมชน นอกจากนี้ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลก เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 13 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) และเป้าหมายที่ 15 การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้เชิงพื้นที่และการจัดการสิ่งแวดล้อมในบริบทการศึกษา ประกอบกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและประชาชน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568 โดยมุ่งมั่นสานต่อนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนเป็นที่ประจักษ์ ภายใต้หลักการ “การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ และ การศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต” ใช้แนวทางการทำงาน “จับมือไว้ แล้วไปด้วยกัน” มุ่งสร้าง“การศึกษาเท่าเทียม” ผ่านเครือข่ายการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และต่อยอดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับให้ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล ภายใต้แนวคิด “ปฏิวัติการศึกษา แก้ปัญหาประเทศ” เพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนในทุกช่วงวัยให้ “ฉลาดรู้ ฉลาดคิด ฉลาดทำ” มีศักยภาพและความพร้อมสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

การจัดการเรียนภูมิศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้สามารถเข้าใจและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงระบบ การส่งเสริมความรู้ด้านภูมิศาสตร์ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะในการวางแผนแก้ปัญหาและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต โดยภูมิศาสตร์เป็นสาระความรู้หนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของพื้นผิวโลก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับสังคมที่ปรากฏในดินแดนต่าง ๆ ของโลก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระภูมิศาสตร์ จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับที่ตั้ง สถานที่บนผิวโลก สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น ภัยธรรมชาติ รวมทั้งวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของมนุษย์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561)

แม้ว่าวิชาภูมิศาสตร์จะมีความสำคัญในด้านการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ แต่การจัดการเรียนการสอนวิชานี้ในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาหลายประการ ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์ได้ทำการสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้หลายประการ เช่น การเรียนที่เน้นเนื้อหาทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติการสอนในหลายโรงเรียนยังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎีและการท่องจำมากกว่าการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง เช่น การเรียนแผนที่โดยใช้ข้อมูลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน หรือการเรียนรู้ภูมิประเทศในรูปแบบนามธรรมขาดการเชื่อมโยงกับบริบทจริงของพื้นที่ ผู้เรียนมักไม่

สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางภูมิศาสตร์กับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นหรือบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงได้ ส่งผลให้การเรียนรู้ขาดความหมายและไม่สร้างแรงจูงใจ เช่น การไม่เข้าใจผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในชุมชนของตนการขาดเครื่องมือและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยหลายโรงเรียนยังขาดอุปกรณ์และสื่อที่เหมาะสม เช่น แผนที่ดิจิทัล ซอฟต์แวร์ GIS (Geographic Information Systems) หรือเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่ช่วยให้การเรียนรู้ภูมิศาสตร์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัญหาทักษะเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมักประสบปัญหาในการพัฒนาทักษะเชิงวิเคราะห์ ซึ่งเป็นผลจากการขาดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในชั้นเรียน ขาดการบูรณาการกับวิชาอื่นและชีวิตจริง การเรียนการสอนภูมิศาสตร์ยังขาดการบูรณาการกับวิชาอื่น เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ หรือสังคมศึกษา ทำให้นักเรียนมองว่าเนื้อหาภูมิศาสตร์แยกส่วนและไม่มีความสำคัญต่อชีวิตจริง

การพัฒนาผู้เรียนทักษะกระบวนการทางภูมิศาสตร์ควรมีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ (Learning by Doing) เป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยการลงมือทำจริงในบริบทที่เกี่ยวข้อง โดยทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ (Situated Learning) ของ Lave & Wenger (1991) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ผ่านการเรียนรู้ในบริบทที่สมจริง ทฤษฎีนี้เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยมีการส่งเสริมความเข้าใจในบริบทการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เช่น การศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศในพื้นที่ที่นักเรียนอาศัยอยู่ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาในมุมมองเชิงลึกและเกิดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ (Situated Learning Theory) เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบริบทเชิงพื้นที่และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงจะช่วยเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญกับความท้าทายในอนาคต และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

กรอบแนวความคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปลาย โรงเรียนประจวบวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,256 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนประจวบวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 32 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มจาก 10 ห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้ออกแบบตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การสร้างชุมชนการปฏิบัติ ครูช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียน โดยให้คำแนะนำและแนวทางในการศึกษาความรู้ตามเรื่องที่เรียน หลังจากนั้น นักเรียนจะแบ่งกลุ่มเพื่อเตรียมทำกิจกรรมตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกันในทีม ร่วมกันวางแผนและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ในบริบทจริง นักเรียนจะนำแผนที่ได้ร่วมกันคิดไว้มาปฏิบัติในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรง นักเรียนจะได้เก็บข้อมูลและเรียนรู้จากสถานการณ์นั้น โดยมีครูคอยให้คำแนะนำและสนับสนุน เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 3 การพัฒนางาน นักเรียนจะรวบรวมข้อมูลและข้อค้นพบจากการเรียนรู้ในบริบทจริงเพื่อนำมาพัฒนางานของตนเองตามภารกิจที่ได้รับ ครูจะคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือ เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนางานได้อย่างสร้างสรรค์และตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การสะท้อนผล นักเรียนจะนำเสนอผลงานที่พัฒนาขึ้นจากภารกิจที่ได้รับ พร้อมทั้งสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ จากนั้นนักเรียนจะได้รับฟังคำชี้แนะจากครูผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้มุมมองใหม่ ๆ และสามารถปรับปรุงผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ด้วยวิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

2.2 แบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ มีลักษณะเป็นอัตนัย จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย สถานการณ์ทางภูมิศาสตร์ที่มีข้อคำคำถามวัดความสามารถทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ 1) ความเข้าใจระบบ ธรรมชาติและมนุษย์ 2) การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ 3) การตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ด้านละ 2 ข้อ โดยมีการตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ และเกณฑ์การประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ด้วยวิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าเท่ากับ 1.00

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีเชิงสถานการณ์ จำนวน 14 ข้อ โดยสอบถามความคิดเห็นใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีข้อย่อย 5 ข้อ 2) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ มีข้อย่อย 5 ข้อ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ มีข้อย่อย 4 ข้อ รวมทั้งหมด 14 ข้อ โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ด้วยวิธีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ แบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ และระยะเวลาในการดำเนินงานให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เข้าร่วมการทดลอง เพื่อสร้างความเข้าใจในการเรียน

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ และความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีเชิงสถานการณ์หลังจากดำเนินการทดลองเสร็จสิ้นแล้วนำข้อมูลมาสรุปผล และอภิปรายผลการวิจัยตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 คะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ ก่อนและหลังเรียน นำมาหาคะแนนเฉลี่ย (M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 คะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ นำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย (M) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์อยู่ในระดับดีมาก ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 1 ผลการศึกษาความสามารถความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

ความสามารถทางภูมิศาสตร์	คะแนนเต็ม	M	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านที่ 1 ความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ผ่านปฏิสัมพันธ์	8	7.53	0.42	ดีมาก
ด้านที่ 2 การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์	8	7.03	0.50	ดีมาก
ด้านที่ 3 การตัดสินใจอย่างเป็นระบบ	8	7.19	0.56	ดีมาก
รวม	**8**	**7.25**	**0.50**	**ดีมาก**

จากตาราง 1 ความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ พบว่า อยู่ในระดับดีมาก (M = 7.25, S.D. = 0.50) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ผ่านปฏิสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 7.53,

S.D. = 0.42) รองลงมาคือ ด้านที่ 3 การตัดสินใจอย่างเป็นระบบ (M = 7.19, S.D. = 0.56) และ ด้านที่ 2 การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ (M = 7.03, S.D. = 0.50)

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์

ประเด็นการพิจารณา	M	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.53	0.51	มากที่สุด
ด้านที่ 2 ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.61	0.53	มากที่สุด
ด้านที่ 3 ด้านประโยชน์จากการการเรียนรู้	4.59	0.57	มากที่สุด
รวม	**4.57**	**0.53**	**มากที่สุด**

จากตาราง 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.57, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ (M = 4.61, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ ด้านประโยชน์จากการการเรียนรู้ (M = 4.59, S.D. = 0.57) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (M = 4.53, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ อยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ผ่านปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์เกิดขึ้นมีจุดเน้นที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในบริบทที่แท้จริง มีการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ และมีโอกาสพัฒนาทักษะจนสามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญได้ในที่สุด กระบวนการนี้ช่วยสร้างความเข้าใจและความสามารถที่ยั่งยืนในบริบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงในด้านความเข้าใจระบบธรรมชาติและความสัมพันธ์ของมนุษย์ และเมื่อการนำทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ของ Lave & Wenger (1991) มาใช้จัดการเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพียงแค่การถ่ายทอดเนื้อหา แต่เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการปฏิบัติ ความรู้ที่ได้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เชี่ยวชาญในบริบทที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้ในโลกจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทพยพงษ์ เศษคืมบง (2562) ได้ทำการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ในโลกเสมือนด้วยการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน สำหรับนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ในโลกเสมือนด้วยการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ร่วมกันสำหรับ

นิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ฯ พบว่า การคิดสร้างสรรค์ร่วมกันของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการคิดสร้างสรรค์ร่วมกันของผู้เรียนครั้งแรกกับครั้งสุดท้าย พบว่าครั้งสุดท้ายสูงกว่าครั้งแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ ภากร อุปการแก้ว (2561) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ และแอปพลิเคชัน QR CODE เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์และทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภูมิศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์และแอปพลิเคชัน QR CODE มีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.73 ซึ่งมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 60 เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลมีนักเรียนผ่าน 55 เกณฑ์ จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์กับแอปพลิเคชัน QR CODE อยู่ในระดับดี

2. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยความพึงพอใจในด้านบรรยากาศการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง มีการลงพื้นที่ให้นักเรียนได้ออกนอกห้องเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจเนื่องจากบรรยากาศในสถานการณ์จริงทำให้นักเรียนรู้สึกตื่นเต้น เป็นการเปิดมุมมองใหม่ในการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ดังที่ ทิศนา แขมมณี (2561) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบสถานการณ์เป็นฐานจะเป็นการจำลองสถานการณ์ขึ้นมาให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากประเด็นปัญหาในสถานการณ์ซึ่งสะท้อนถึงบรรยากาศจริงที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงและเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่มีตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภากร อุปการแก้ว (2561) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ และแอปพลิเคชัน QR CODE เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์และทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์และแอปพลิเคชัน QR CODE อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และ คณัฏพัส บุตรแสน (2561) ได้ทำการศึกษา ผลการเรียนรู้และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เรียนรู้ ร่วมคิด แก้วิกฤตสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.จากผลความสามารถทางภูมิศาสตร์ อยู่ในระดับดีมาก แต่ในด้านการให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์มีคะแนนรายด้านต่ำสุด ดังนั้น ครูควรส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนรู้จักการคิด การใช้เหตุผลมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถามในชั้นเรียน หรือการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้หรือใช้เทคนิควิธีการที่เน้นทักษะการคิดมากยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์อยู่ในระดับมากที่สุด แต่ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วงที่นักเรียนเรียนรู้ในบริบทจริง บางครั้ง

ผู้เรียนใช้เวลามากในการศึกษาข้อมูล ดังนั้น ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจ ค้นหาข้อมูลนอกเวลาเรียนเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในบริบทจริงอย่างลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายขึ้น เช่น โรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ หรือโรงเรียนที่มีบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ผลกระทบของแนวทางการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ได้ครอบคลุมและเป็นประโยชน์มากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์กับวิธีการสอนแบบดั้งเดิม หรือแนวทางการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละวิธี และสามารถนำไปพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยระยะยาวเพื่อติดตามผลของการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ ว่าผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือการเรียนระดับสูงต่อไปได้อย่างไร ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้สามารถปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568.* https://shorturl.asia/HaI3E

กนก จันทรา. (2561). *การรู้เรื่อง ภูมิศาสตร์ Geo - Literacy Learning for Our Planet.* โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณัฏพัส บุตรแสน. (2561). *การศึกษาผลการเรียนรู้และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เรียนรู้ ร่วมคิด แก้วิกฤตสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/2323

ทิศนา แขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 22). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพยพงษ์ เศษคืมบง. (2562). *รูปแบบการเรียนรู้ในโลกเสมือนด้วยการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างการคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน สำหรับนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/8967/

ภากร อุปการแก้ว. (2561). *การศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ และแอพพลิเคชั่น QR CODE เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์และทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559 - 2563.* https://sdgs.nesdc.go.th/goals-and-indicators/

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *คู่มือการใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551.* โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อรรถพล อนันตวรสกุล. (2561). *มโนทัศน์พื้นฐานในการสอนภูมิศาสตร์.* เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ Geo - Literacy สำหรับครูสังคม. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511815355